

Asia: VM212:00/2018 VN/10384/2019

Lausuntopyyntö valtionavustushankkeessa (VM212:00/2018) toimivan järjestöjaoston väliraportista

1 Taustatiedot

Lausunnonantaja

Muu, mikä [Valtioneuvoston kanslia]

2 Järjestöjaoston alustavat ehdotukset ja selvityksen kohteet

1 Monivuotiset toiminta-avustukset (s. 14)

Monivuotiset avustukset ovat jo nyt mahdollisia: Valtioneuvoston asetuksessa valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2016/1552 todetaan, että investointi- ja hankeavustuksissa voidaan tehdä tulevia vuosia koskeva ehdollinen valtionavustuspäätös. Valtioneuvosto päivitti 12.3.2020 asetusta koskien yleisavustuksia sekä investointi- ja hankeavustuksia, joiden osalta voidaan myöntää esitettyjen ehtojen mukaan useampana vuotena käytettävää rahoitusta.

Usempaa vuotta koskevat avustuspäätökset tulee tehdä ehdollisina esim. a) tulevien vuosien talousarvioehto: "mikäli talousarvion momentille myönnetään rahoitusta..." ja b) edellyttäen, että avustuksen kohteena oleva toiminta on edennyt suunnitelman ja siihen sisältyvien tavoitteiden mukaisesti. Myös STEAn käyttämä sitomaton avustussuunnitelma (sisältäen esim. ko. kohteen tarkoituksen, tavoitteet, toimenpiteet ja niiden aikataulun sekä rahoituksen) on laajemminkin käyttökelpoinen valtionavustusrahoitteisessa toiminnassa.

2 Valtionavustushakujen koordinointi (s. 15)

Ehdotus on perusteltu erityisesti rahapelituotoista valtionavustuksia myöntävien ministeriöiden valtionavustusten haku- ja myöntöaikataulujen osalta. Valtionavustusrahoituksen osalta olisi hyvä valmistella yhteistyössä rahoitusta myöntävien ja sitä hakevien toimijoiden yhteinen ja mahdollisimman pitkälle yhtenäistetty vuosikello, joka sisältää mm. hallituksen JTS:n ja talousarviovalmistelun keskeiset ajankohdat, valtionavustusten haku- ja myöntöaikataulut sekä

yhdistysten talouden ja toiminnan suunnittelu- ja raportointiaikataulut sekä mahdolliset muut vaatimuksiin liittyvät keskeiset etapit.

Em. ehdotukseen on kytketty toisena ehdotuksena toiminta-avustuksen (yleisavustus/kohdennettu yleisavustus) ja erityisavustusten kriteereiden täsmentäminen tavalla, joka selkiyttää em. avustustyyppien keskinäisiä eroja. Ehdotus tarkoittaisi käytännössä sitä, että yhdistysten säännöllisesti toistuva ja sääntöihin perustuva toiminta rahoitettaisiin toiminta-avustuksella eli yleisavustuksella tai kohdennetulla yleisavustuksella eikä erityisavustuksella. Ehdotus on perusteltu edellyttäen, että myös yhdistysten säännölliselle ja sääntöihin perustuvalle toiminnalle on esitetty selkeät tulokset/vaikutustavoitteet (ml. mittarit/indikaattorit) ja niitä toteuttavat toimenpiteet/toimenpidekokonaisuudet, joiden toteutumista voidaan arvioida yhdistysten raportoitaman tiedon pohjalta. Edellä todettu tulisi sisällyttää yhdistysten yleisavustusten ja kohdennettujen yleisavustusten myöntämistä varten määriteltäviin yhteisiin arviointi- ja vastuullisuuskriteereihin.

3 Valtionavustusten digitaalinen haku ja raportointi (s. 15)

Valtionavustuksia suositellaan haettavaksi ja raportoitavaksi vuodesta 2024 alkaen vain digitaalisesti valtionavustushankkeissa luotavassa valtionavustustoiminnan tietojärjestelmässä on perusteltu ehdotus, samoin siihen liittyvä kahden vuoden siirtymäaika vuoden 2022 alusta alkaen.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan (KANE) huomio erilaisten yhdistysten edellytyksistä toimia digitaalisessa työympäristössä tulee huomioida jo ennen siirtymäajan alkamista.

4 Valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli valtionavustustoiminnassa (s. 16)

Ehdotus valtakunnallisten keskusjärjestöjen roolista toiminta-avustusten myöntäjän roolissa sisältää huolen hallinnollisen taakan lisääntymisestä sekä juridisista epäselvyyksistä. Mikäli valtakunnallisille keskusjärjestöille siirrettäisiin mandaatti myöntää toiminta-avustusta jäsenjärjestöilleen tulisi tällöin arvioida tästä seuraavat muutokset ao. ministeriöiden roolin, tehtävien ja vastuiden osalta. Samoin tulisi arvioida ja täsmentää kriteerit ministeriöiden toimesta valtakunnallisille keskusjärjestöille tehtävistä valtionavustusrahoituspäätöksistä. Ehdotus lisäksi joka tapauksessa yhden hallinnollisen lisäkerroksen, jonka lisäarvo tulisi perustella selkeästi. Kehittämisaikaväliraportissa kuvataan Tarastin selvitykseen viitaten keskeisiä juridisia haasteita perustuslain ja valtionavustuslain välillä. Väliraportissa esitetään relevanttina huomioina myös valtakunnallisen keskusjärjestön taloudellisten ja toiminnallisten riskien lisääntyminen, mikäli se myöntäisi tai siirtäisi valtionavustusta jäsenjärjestöilleen. Siirtäessään valtionavustusta edelleen valtakunnallinen keskusjärjestö vastaa täysimääräisesti valtionavustuksen käytöstä valtionapuviranomaiselle.

Selvitetään, millä edellytyksillä valtakunnalliset keskusjärjestöt voisivat myöntää toiminta-avustusta jäsenjärjestöilleen. Samalla selvitetään, miten valtakunnalliset keskusjärjestöt voisivat siirtää

saamaansa toiminta-avustusta edelleen jäsenjärjestöilleen ja arvioidaan eri hallinnonalojen valtionavustusten delegointikäytäntöjä.

5 Rahapeliuottoja jakavien ministeriöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen (s. 17)

Rahapeliuutoista valtionavustuksia myöntävät ministeriöt yhdenmukaistaisivat valtionavustusprosessejaan tarvittavine tietoineen on erittäin perusteltu ehdotus. Jokaisen yhdistyksiltä vaadittavan tiedon tulee olla selkeästi perusteltu sen käyttötarkoituksen osalta. Voitaneen olettaa, että useat pyydettyistä tiedoista ovat jo olemassa jonkun viranomaisen rekisterissä. Digitaalisen valtionavustus -alustan ja em. rekistereiden välille voitaneen luoda automaattisesti päivittyviä yhteyksiä.

Eri ministeriöiden myöntämät valtionavustukset kohdistuvat erilaisiin substanssisisältöihin, joiden osalta haku- ja myöntökriteerejä koskevat erot ovat perusteltuja. Em. huomioiden väliraportissa esitetty ehdotus siitä, että kaikkia valtionavustuksia koskeva tieto löytyisi kuitenkin yhdestä paikasta on erittäin perusteltu. Tämän voidaan olettaa olevan mahdollista tulevilla valtioavustus -digialustalla.

6 Valtionavustustoiminnan uusi toimintamalli (s. 18)

Väliraportissa ehdotetaan, että rahapeliuutoista valtionavustuksia myöntävät ministeriöt ottaisivat käyttöön valtionavustushankkeessa kehitettävän valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin sekä sitä tukevat menettelytavat ja yhteiset tietojärjestelmäpalvelut. Tämä ehdotus on edellytys toimintamallista kaikille osapuolille saatavien hyötyjen realisoitumisessa.

7 Odottamattomien muutosten huomioon ottaminen (s. 18)

Myös tämän asian osalta on perusteltua pyrkiä myöntävien viranomaisten kriteerien yhtenäisyyteen substanssiin liittyvät erityispiirteet huomioiden. Yhdenvertaisuus, ennakoitavuus ja johdonmukaisuus ovat tämän osalta keskeisiä periaatteita.

8 Toiminnassa tapahtuvien olennaisten ja/tai odottamattomien muutosten ilmoittaminen (s. 19)

-

9 Yhdistysten talouden ja toiminnan raportointi (s. 19)

Ehdotus yhdistysten valtionavustuksella rahoitettavan toiminnan ja talouden raportoinnin yhdenmukaistamisesta ottamalla käyttöön yhtenäiset asiakirjat on perusteltu. Tämä ehdotus liittyy myös valtioavustuspäätöksistä vastaavien viranomaisten laatimien pelisääntöjen yhdenmukaisuuteen niin pitkälle kuin mahdollista.

10 Yhdistysten osallisuus ja vaikuttaminen (s. 20)

Ehdotus yhteistyön edellytyksistä ja mahdollisuuksista valtionavustuksia myöntävien valtionapuviranomaisten ja valtionavustuksia hakevien yhdistysten välillä uudessa toimintamallissa on erittäin tärkeä uudistuksen onnistumisen kannalta. Hankkeessa on kysymys vaativasta muutoksesta kaikkia osapuolia koskien. Erityistä huomioita avoimeen yhteistyöhön tulee kiinnittää koko uuden toimintamallin valmistelun, siirtymäajan sekä 2024 alkavan vakiinnuttamiskauden ajan.

Tähän liittyvistä pelisäännöistä on hyvä sopia asap ellei näin ole jo tehty. Mahdolliset ongelmat/haasteet on tärkeää nostaa heti esille eikä olettaa tai odottaa, että aika korjaa ne.

11 Valtionavustushakemusten ja -selvitysten käsittely tiimeissä (s. 21)

Tämä on erinomainen ehdotus, joka parantanee haku- ja myöntöprosessin osaamistaperustaa, laatua ja luotettavuutta moninäkökulmaisuuuden kautta.

12 Yleisavustusten ja erityisavustusten arviointikriteerit (s. 21)

Tämän osalta esitettävät kaksi ehdotusta ovat perusteltuja: 1) yhdistysten yleisavustuksille ja kohdennetuille yleisavustuksille sekä erityisavustuksille määriteltäisiin selkeä tarkoitus, joka erittelee riittävästi eri avustusmuodot; 2) yhdistysten yleisavustuksille ja kohdennetuille yleisavustuksille määriteltäisiin yhteiset arviointikriteerit. Em. ehdotusten tarve on perusteltu hyvin ehdotuksen nro 2 yhteydessä

13 Yhteiset vastuullisuuskriteerit (s. 22)

Ehdotus vastuullisuuskriteereistä on sinänsä hyvä, mutta nämä tulisi rajata muutamiin keskeisiin eikä esittää pitkää listaa. Esim. kestävä kehitys (Agenda 2030) sisältää 17 tavoitetta. Jos Agenda 2030 halutaan sisällyttää kriteereihin, tulisi em. 17 tavoitteesta valita max 3-4 arvioitaviksi kriteereiksi, ei 17 tavoitetta. Mikäli kriteereitä on useita ei niillä ole enää todellista merkitystä.

14 Varainhankinta ja rahoituslähteiden yhteensovittaminen (s. 22)

Valtioavustuslaissa on tämän osalta kohtuullisen selkeät pelisäännöt. Mikäli yhdistys saa valtionavustusrahoituksella järjestettävästä toiminnasta tuottoja, tulee nämä tuotot vähentää valtionavustuksesta.

Mikäli halutaan lisätä kannustimia yhdistysten omaehtoisen rahoituksen hankkimiseen voitaisiin tätä miettiä tarkemmin ehdotuksen nro 2 yhteydessä. Ehdotuksessa esitetään, että yhdistysten säännöllisesti toistuva ja sääntöihin perustuva toiminta rahoitettaisiin toiminta-avustuksella eli yleisavustuksella tai kohdennetulla yleisavustuksella eikä erityisavustuksella. Jos yhdistyksille tehtäisiin mahdolliseksi hankkia omaa rahoitusta sääntöihin perustuvan toiminnan (ehkä myös säännöllisesti toistuvan toiminnan) kautta ilman, että tällä olisi vaikutusta kohdassa 2 ehdotun mukaiseen toiminta-avustukseen (ja/tai kohdennettuun yleisavustukseen) voisi tällä olla kannustava vaikutus omaehtoisen rahoituksen hankkimiseen toiminnan kehittämiseksi. Tässä kohtaa viittäisin myös raportin kansalaisyhteiskunnan muutosta koskevasta huomiosta "Kansalaisyhteiskunta on ottanut käyttöön julkisen ja yksityisen sektorin toimintamalleja ja -tapoja, mitä kuvataan hybridisaatioksi. Moni yhdistys on kasvanut hybridiksi organisaatioksi, jonka toiminnassa yhdistyy piirteitä vapaaehtoisesta kansalaistoiminnasta, yhteiskunnallisista liikkeistä ja palvelutuotannosta.". Olisiko perusteltua luoda yhdistyksille edellytyksiä määriteltävissä puitteissa myös omarahoituksen hankkimiseen ilman, että sen vaikutuksesta leikataan hankittua rahoitusta vastaava summa toiminta-avustuksesta?

15 Taloustarkastajan tehtävä (s. 23)

Hyvä ehdotus, jonka mukaan taloustarkastaja tekisi yhteistyötä haku- ja myöntöprosessista sekä arvioinnista vastaavien tiimien kanssa keskeisissä kohdin prosessia. Taloustarkastaja ei olisi minkään tiimin vakituinen jäsen vaan enemmän "konsultointiroolissa".

3 Järjestöjaoston väliraportti ja valtionavustustoiminta

Järjestöjaoston väliraporttia koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustustoimintaa koskevat yleiset huomiot

-

Valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista koskevat ehdotukset järjestöjaostolle valmistelun jatkamiseksi

-

Määttä Seppo
VNK